

**[EL PRÀCTICUM AL GRAU DE PEDAGOGIA: MAPA,
SIMULACIÓ I IMMERSIÓ.
CONVOCATÒRIA D'AJUTS PER AL
DESENVOLUPAMENT DE PROJECTES D'INNOVACIÓ
DOCENT A LA UB. PID 2012]**

RESPONSABLE:

Ruth Vilà Baños

Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació.

Facultat de Pedagogia

PARTICIPANTS DIRECTAMENT IMPLICATS:

Ruth Vilà Baños (departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació)
Assumpta Aneas Álvarez (departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació)
Marta Burguet Arfelis (departament de Teoria i Història de l'Educació)
Núria Rajadell Puiggrós (departament de Didàctica i Organització Educativa)
Dolors Millan Guasch (departament de Didàctica i Organització Educativa)
Elena Noguera Pigem (departament de Teoria i Història de l'Educació)
M.José Rubio Hurtado (departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació)
Esther Luna Gonzalez (departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació)
Begoña Piqué Simon (departament de Didàctica i Organització Educativa)
Mercè Alós Llado (departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació)
Juan Llanes Ordoñez (departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació)

Docents d'assignatures implicades: equips docents de Professionalització i sortides laborals, pràctiques d'iniciació professional i pràctiques externes.

Resum

El projecte d'innovació docent consta de la implementació i anàlisi de la proposta fonamentalment metodològica del Pràcticum al grau de Pedagogia. Consta de tres assignatures obligatòries que es troben coordinades sota una lògica de progressiva immersió en una institució de pràctiques. Així, la innovació es troba en cadascuna d'aquestes assignatures amb una especificitat i alhora, una coherència global. Des del mapa de la professió a l'assignatura obligatòria de professionalització i sortides laborals (PSL), passant per les situacions de pràctica simulada i el taller d'emprenedoria a l'assignatura obligatòria de pràctiques d'iniciació professional (PIP), fins a la immersió, transdisciplinarietat i els seminaris de pràctica reflexiva a l'assignatura obligatòria de pràctiques externes (PEX).

Els equips docents de les assignatures de PSL i PIP tenen ja un cert recorregut en pilotar les innovacions. En el curs 2012-13 s'han sistematitzat aquestes experiències i s'han implementat les PEX. Entre els resultats que hem obtingut, destaquem la consolidació d'iniciatives com la Fira Pedagògica i la proposta de generalització de noves innovacions com l'avaluació amb portafolis digital. En el futur ens plantejem fer un replantejament del Pràcticum en clau de transferència de coneixement, que la situació privilegiada de contacte constant amb els centres de pràctiques ens ofereix.

Paraules Clau: Pràcticum, pràctica reflexiva, situacions de pràctica simulada, portafolis digital, aprenentatge-servei.

Aquesta publicació compta amb la següent

llicència de Creative Commons:

1. INTRODUCCIÓ

El projecte d'innovació docent consta de la implementació i anàlisi de la proposta fonamentalment metodològica del Pràcticum al grau de Pedagogia. Consta de tres assignatures obligatòries que es troben coordinades sota una lògica de progressiva immersió en una institució de pràctiques. Així, la innovació es troba en cadascuna d'aquestes assignatures amb una especificitat i alhora, una coherència global. Des del mapa de la professió a l'assignatura obligatòria de professionalització i sortides laborals, passant per les situacions de pràctica simulada i el taller d'emprenedoria a l'assignatura obligatòria de pràctiques d'iniciació professional, fins a la immersió, transdisciplinarietat i els seminaris de pràctica reflexiva a l'assignatura obligatòria de pràctiques externes.

L'equip de coordinació del pràcticum i els equips docents de les assignatures de professionalització i sortides laborals i pràctiques d'iniciació professional emmarcades dins la matèria de rol professional, tenen ja un cert recorregut en pilotar les innovacions que es plantegen. Es tractaria ara, de sistematitzar aquestes experiències i avaluar-les tot analitzant el seu potencial en l'alumnat pel desenvolupament de les competències que es plantegen en el pràcticum. En canvi la tercera assignatura, pràctiques externes, aquest any és el primer que s'implementa, i per tant, és un moment fonamental per acabar de coordinar tot el conjunt del pràcticum i pilotar les innovacions proposades en aquest projecte. Una d'aquestes innovacions és l'aplicació pilot de l'avaluació de competències transversals mitjançant el portafolis digital, que inicialment ho pilotarem en aquest darrer curs, amb la intencionalitat que si s'avalua positivament, ho podem aplicar en un futur a la totalitat d'estudiants, i que sigui un recurs que acompanyi l'estudiantat en les tres assignatures.

2. DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE

a) CONTEXT D'APLICACIÓ

El projecte està directament vinculat al pràcticum del grau de Pedagogia. Es tracta d'un conjunt d'assignatures obligatòries per tot l'alumnat que es desenvolupa al llarg del Grau i que està encaminat a la professionalització. L'evolució d'aquest es divideix en tres assignatures:

1. Professionalització i Sortides Laborals (PSL) Amb 240 alumnes i 6 professors. És una assignatura de 1r curs, semestral, presencial i obligatòria de 6 ECTS. Pretén explorar el mapa de la professió, promoure l'autoconeixement i altres habilitats i actituds.

2. Pràctiques d'Iniciació Professional (PIP) Amb 180 alumnes i 6 professors. És una assignatura de 3r curs, semestral, presencial i obligatòria de 6 ECTS. Pretén integrar els continguts acadèmics apresos, així com altres experiències d'aprenentatge adquirides, en situacions pràctiques simulades associades a la professió de pedagog.

3. Pràctiques Externes (PEX) Amb 180 alumnes i 24 professors. És una assignatura de 4rt curs, anual, presencial i obligatòria de 18 ECTS. Pretén la immersió de l'estudiant a una organització. Comporta la realització de 225 hores de pràctiques en una organització i l'assistència als seminaris de pràctica reflexiva

Des de la coordinació del pràcticum tenim un llarg recorregut d'innovacions que tenen les seves arrels a l'antic ensenyament de pedagogia. La implementació dels nous graus ha estat una

oportunitat per sistematitzar el que s'ha estat treballant durant els darrers anys, i alhora replantejar-nos algunes pràctiques. Fruit d'aquest procés de reflexió d'equip i de les noves directrius per la definició dels plans docents, s'han proposat una sèrie de millores i innovacions docents que presentem en aquest projecte.

El pedagog és un professional de l'educació, polivalent, que pot actuar en diferents àmbits en els quals, directament o indirectament, es doni el fet educatiu/formatiu. La seva formació el capacita fonamentalment per al desenvolupament de les següents funcions:

- Interpretar els canvis i tendències que introdueix la societat de la informació en la realitat educativa/formativa
- Dissenyar, implementar i avaluar, programes, projectes, recursos educatius/formatius, adequats a les característiques de les persones, grups i organitzacions, en diferents contextos.
- Gestionar programes, projectes i recursos pedagògics
- Crear serveis i recursos educatius/formatius adequats als col·lectius, incloent les Tecnologies de la Informació.
- Investigar i ser crític en la recerca actual
- Actuar com a consultor en educació/formació.

L'acció del pedagog es caracteritza per:

- Intervenir en diferents tipus de col·lectius (infants, joves, gent gran, col·lectius específics, en risc social, persones aturades, formació població activa...)
- Desenvolupar-se en organitzacions diverses (tercer sector, empreses, museus, consultories, ajuntaments, Generalitat, centres cívics....)
- Especialitzar-se en temàtiques concretes (entorns digitals d'aprenentatge, mediació, orientació i inserció professional, dinamització cultural, ètica professional...)

Els agents implicats són:

- El propi alumnat
- Tutors de l'organització, professionals que guien el procés d'integració a l'organització
- Tutors de la universitat, professors de l'ensenyament que acompanyen el procés d'aprenentatge
- Equip de coordinació de les pràctiques que posa a disposició els recursos necessaris per aconseguir l'objectiu de les pràctiques

En acabar les Pràctiques Externes, l'alumnat ha de disposar de:

1. Món i la cultura de la professió.
2. Marcs de referència cognitius que els permetin comprendre els esdeveniments i fenòmens que es donen en la realitat professional.
3. Experiències formatives noves i diferents de les lectives d'aula.
4. Identitat individual professional i col·lectiva
5. Recursos per accedir a l'ocupació i a l'autoocupació.

La Universitat de Barcelona té una xarxa d'organitzacions de pràctiques col·laboradores representatives de la diversa tipologia on el pedagog pot exercir la seva activitat professional. En determinats casos, és possible que l'alumnat reconegui la seva experiència professional o

proposi un centre de pràctiques. Igualment hi ha la possibilitat de realitzar pràctiques internacionals, ja sigui en el marc dels programes europeus o altres programes internacionals.

La nostra proposta s'emmarca en el curs acadèmic 2012-2013 on ja tenim un cert bagatge i experiència en l'aplicació de les assignatures PSL i PIP, i és el primer any d'aplicació de les PEX.

L'equip implicat ha estat la coordinació del pràcticum, on consten professores dels tres departaments DOE, MIDE i THE. Així com, els tres equips docents de PSL, PIP i PEX.

b) OBJECTIUS

S'identifiquen entre els que són específics per cada assignatura del pràcticum i els que són globals pel conjunt:

Objectiu general 1. Donar continuïtat a les innovacions de l'assignatura de *professionalització i sortides laborals* dels darrers tres anys.

- 1.1. Millorar el procés i desenvolupament de la Fira Pedagògica on l'alumnat exposa el mapa de la professió configurat a partir de l'exploració de la realitat observada.
- 1.2. Sistematitzar i millorar els recursos materials que l'equip docent ha anat desenvolupant aquests darrers anys.

Objectiu general 2. Consolidar les innovacions metodològiques iniciades a l'assignatura de *pràctiques d'iniciació professional* i sistematitzar els recursos docents. Aquest objectiu es concreta amb els següents objectius específics:

- Aprofundir en el plantejament teòric de la simulació i de l'aprenentatge basat en problemes
- 2.1. Consolidar la **metodologia de les situacions pràctiques simulades** associades a la professió del pedagog, davant l'experiència obtinguda en el pilotatge de l'any anterior.
  - 2.2. Consolidar també el taller d'emprenedoria.
  - 2.3. Sistematitzar els recursos materials que l'equip docent ha treballat aquest darrer curs, amb les millores pertinents després de la primera experiència que s'ha valorat aquest curs acadèmic passat.

Objectiu general 3. Iniciar una proposta innovadora en les *pràctiques externes*, amb els següents objectius específics:

- 3.1 Iniciar una nova aproximació metodològica mitjançant la **immersió a l'organització i sessions de pràctica reflexiva** entre l'alumnat i el tutor de la universitat, que han de permetre la **transdisciplinarietat** i la transferència de coneixement, la reflexió al voltant de la relació existent entre el saber teòric i els saber experiencial en la vida professional, en el marc de **les PEX**. El tutor de la universitat i l'alumnat es reuniran per analitzar la pràctica, i les experiències de l'escenari professional. Les sessions de pràctica reflexiva seguiran una proposta temàtica diferent relacionada amb els blocs de contingut i articulades al voltant de les diverses competències.
- 3.2 Aplicar en alguns grups, a mode de prova pilot, el sistema d'avaluació innovador basat en el **portafolis digital**. El plantejament és valorar la seva idoneïtat per l'avaluació de competències del pràcticum. Un cop avaluada l'experiència, podem proposar de normalitzar el seu ús a tot l'alumnat, en un futur.

Objectiu general 4. Seguir dotant de coherència les tres assignatures dintre del **projecte innovador del pràcticum del grau de pedagogia i afavorir la transferència de resultats**. Amb els següents objectius específics:

- 4.1 Avaluar les accions innovadores en el marc del desenvolupament de competències en l'alumnat.
- 4.2 Difondre les accions innovadores a la Universitat de Barcelona, mitjançant la sistematització dels **materials i recursos docents**, segons les possibilitats de transferència.

c) **METODOLOGIA**

El pla de treball es desenvolupa en tres fases: una fase inicial preparatòria, una d'implementació i una d'avaluació de les innovacions. Concretament, aquestes fases s'han desenvolupat de la següent manera:

FASE 1: Preparació de la innovació (setembre - octubre 2012).

Aquesta fase és fonamental per la preparació inicial de les innovacions previstes en les tres assignatures, per tal de donar resposta als objectius plantejats, tan a nivell específic per cada matèria (PSL, PIP, i PEX), com a nivell de coherència del Pràcticum en general. Concretament, en aquest primer moment, es portaran a terme les següents accions:

- Coordinació dels tres equips docents i la coordinació del pràcticum, constituint-nos com a grup d'innovació docent que ens anirem reunint al llarg del any per valorar les innovacions i la coordinació entre les accions en cada assignatura pel desenvolupament de les competències transversals.
- Formació inicial i sensibilització sobre el portafolis digital a tot l'equip d'innovació docent.
- Constitució dels tres equips docents a PSL, PIP i PEX.
- Específicament a PSL, socialització de l'experiència de la Fira Pedagògica, tenint en compte el procés i desenvolupament d'aquesta, en relació a activitats del Pla d'Acció Tutorial i d'altres assignatures. Revisió dels materials utilitzats el curs acadèmic anterior i modificacions segons les valoracions efectuades
- Específicament a PIP, revisió dels materials utilitzats el curs acadèmic anterior i modificacions segons les valoracions efectuades.
- Específicament a PEX, revisar l'esborrany de material de suport per l'alumnat i professorat-tutor de la Universitat, proposat per la coordinació del pràcticum. Familiarització amb la metodologia dels seminaris reflexius i concreció final dels materials a criteri de l'equip docent.
- Específicament per aquells tutors de PEX que liderin l'aplicació pilot del Portafolis digital, es procedirà a fer la formació inicial de l'alumnat que estiguin sota la seva tutorització. Aproximadament un o dos grups de 12 alumnes. Aquesta metodologia pot tenir com a referents els següents elements, ja validats per altres docents (Rodríguez Illera, Rubio i Quintana, 2010):
  - o Formació i suport continuat
  - o Ús del feedback a través del portafolis
  - o Llibertat de l'alumnat per dissenyar el portafolis

- Disseny del sistema d'avaluació: identificació d'activitats d'avaluació autèntiques per a cada una de les assignatures implicades segons les especificitats de les innovacions metodològiques i avaluatives que es plantegen, i també per a la coordinació entre les mateixes i la seva implicació en l'aprenentatge de l'estudiantat.

FASE 2: Implementació de les propostes d'innovació a PSL, PIP i PEX (octubre – juny de 2013).

Aquesta fase, és la que té una major presència en la temporalització de la innovació i suposa essencialment la implementació de les propostes innovadores. A nivell general, implica diverses reunions de coordinació del grup d'innovació docent per tal de fer el seguiment de les innovacions i avaluar formativament les experiències, per tal d'anar introduint modificacions o adequacions si són pertinents. En cada assignatura a més, també suposa l'avaluació concreta de les innovacions per cada equip docent.

Concretament a PSL implica durant els mesos de gener a juny de 2013:

- Realització d'una taula rodona d'alumnat de pràctiques externes i una de professionals.
- Seguiment de la preparació de la Fira Pedagògica en coherència amb l'exploració dels diferents àmbits del mapa de la professió: formal, social i empresarial.
- Avaluació i sistematització dels recursos materials per l'alumnat.

A PIP es portarà a terme en aquesta fase, durant el segon semestre del curs (gener – juny 2013):

- La metodologia de les situacions pràctiques simulades associades a la professió del pedagog/a.
- El taller d'emprenedoria.
- Avaluació i sistematització dels recursos materials per l'alumnat.
- Avaluació formativa de les experiències innovadores, per tal d'afavorir les modificacions pertinents durant la seva implementació.

Finalment a PEX, específicament en aquesta segona fase es portaran a terme les següents accions, al llarg dels mesos d'octubre a maig de 2013:

- Una nova aproximació metodològica mitjançant la immersió a l'organització i sessions de pràctica reflexiva entre l'alumnat i el tutor de la universitat, que han de permetre la transdisciplinarietat i la transferència de coneixement, la reflexió al voltant de la relació existent entre el saber teòric i el saber experiencial en la vida professional.
- Sistematització i avaluació formativa dels materials utilitzats per l'alumnat en les sessions de pràctica reflexiva segons la proposta temàtica relacionada amb els blocs de contingut i articulades al voltant de les diverses competències.
- Aplicar en alguns grups, a mode de prova pilot, el sistema d'avaluació innovador basat en el portafolis digital.
- A mig curs, aproximadament al gener de 2013 es farà una segona sessió formativa de resolució de dubtes sobre el portafolis digital a l'estudiantat implicat en l'aplicació pilot.
- Avaluació formativa de les experiències innovadores, per tal d'afavorir les modificacions pertinents durant la seva implementació.

FASE 3: Avaluació final de les innovacions (maig – juliol 2013).

Aquesta fase recull l'avaluació final de les innovacions que es nodreix d'alguns elements de les avaluacions formatives efectuades al llarg de la implementació de les innovacions. Aquesta avaluació final pren especial rellevància al finalitzar el procés, tot sistematitzant l'anàlisi de les informacions recollides sobre l'impacte de les accions innovadores en l'aprenentatge de l'estudiantat, i específicament en el desenvolupament de competències. Els agents implicats en aquesta avaluació final és variada, considerant la riquesa de la confluència dels diferents punts de vista: equip de coordinació del pràcticum, equips docents de les assignatures, alumnat, i tutors de les institucions de pràctiques.

Concretament, pretenem avaluar les innovacions metodològiques i avaluatives a les diferents assignatures del pràcticum; els materials i recursos per l'alumnat, els materials i recursos pels centres de pràctiques, i la coherència i coordinació en un projecte integrat com és el pràcticum de pedagogia.

Per avaluar aquests elements comptem amb algunes propostes:

- Qüestionaris a l'alumnat sobre la satisfacció amb les eines metodològiques i/o d'avaluació.
- Informe de cada professor de l'equip docent sobre la seva satisfacció, viabilitat i propostes de millora o canvi.
- Recull de les dades sobre les competències recollides per cada docent i posta en comú amb tot l'equip.
- Qüestionaris als tutors de les institucions de pràctiques sobre la seva valoració dels materials i els aprenentatges de l'estudiant en pràctiques.
- Valoracions de l'equip de coordinació del pràcticum sistematitzades de les diverses reunions del grup d'innovació docent.

d) **RECURSOS I SUPORTS EMPREATS**

Per garantir els resultats assolits ens han estat imprescindibles els següents recursos, materials, fons d'informació, i eines que hem fet servir en l'actuació directa sobre l'alumnat en aquesta experiència d'innovació:

- La Carpeta Digital com a eina gratuïta.
- Ordinadors personals per poder desenvolupar els portafolis.
- Les aules d'informàtica per la formació en portafolis digital.
- Formació del professorat en metodologia de pràctica reflexiva.
- L'assessorament tècnic de l'equip desenvolupador de l'eina i del CRAI.
- Disposar d'una àmplia base de dades de centres de pràctiques de qualitat per l'estudiantat de PEX, per part de l'equip de coordinació del pràcticum.

3. RESULTATS I CONCLUSIONS

L'avaluació de les innovacions

L'avaluació de les innovacions es nodreix d'alguns elements de les avaluacions formatives efectuades al llarg de la implementació de les innovacions. Aquesta avaluació pren especial rellevància al finalitzar el procés, tot sistematitzant l'anàlisi de les informacions recollides sobre l'impacte de les accions innovadores en l'aprenentatge de l'estudiantat, i específicament en el desenvolupament de competències.

Els agents implicats en aquesta avaluació final és variada, considerant la riquesa de la confluència dels diferents punts de vista: equip de coordinació del pràcticum, equips docents de les assignatures, alumnat, i tutors de les institucions de pràctiques.

Concretament, pretenem avaluar les innovacions metodològiques i avaluatives a les diferents assignatures del pràcticum; els materials i recursos per l'alumnat, els materials i recursos pels centres de pràctiques, i la coherència i coordinació en un projecte integrat com és el pràcticum de pedagogia.

Per avaluar aquests elements comptem amb:

- Qüestionaris a l'alumnat sobre la satisfacció amb les eines metodològiques i d'avaluació: un qüestionari de progrés sobre el portafolis digital i un de final sobre el pràcticum en general i la seva percepció sobre el desenvolupament de competències.
- Opinions de cada professor de l'equip docent sobre la seva satisfacció, viabilitat i propostes de millora o canvi que es posen en comú en les dues jornades de reflexió del pràcticum realitzades.
- Qüestionari sobre les competències des de la visió del docent tutor de la UB.
- Qüestionaris als tutors de les institucions de pràctiques sobre la seva valoració del Pràcticum i dels aprenentatges de l'estudiant en pràctiques.

En la taula 1 s'exposen els indicadors d'avaluació que hem considerat, per cada un dels objectius.

Taula 1. Indicadors d'avaluació, segons els objectius.

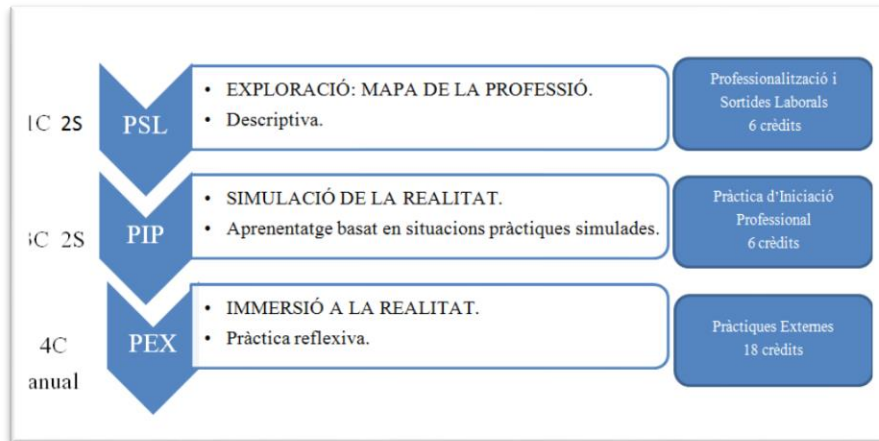
Objectius	Indicadors d'avaluació
<i>Millorar el procés i desenvolupament de la Fira Pedagògica on l'alumnat exposa el mapa de la professió configurat a partir de l'exploració de la realitat observada (PSL).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Resultats de l'avaluació formativa que acompanya la implementació del programa en el proper curs acadèmic. - Valoracions dels estudiants sobre els aspectes metodològics a l'assignatura de PSL. - Valoracions dels materials utilitzats, per part de l'equip docent i l'alumnat. - Grau de satisfacció dels estudiants - Avaluació dels estudiants segons la consecució de les competències de l'assignatura.
<i>Sistematitzar i millorar els recursos materials que l'equip docent ha anat desenvolupant aquests darrers anys (PSL).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Resultats de l'avaluació formativa que acompanya la implementació del material en el proper curs acadèmic. - Valoracions dels materials utilitzats, per part de l'equip docent i l'alumnat. - Avaluació dels estudiants segons la consecució de les competències de l'assignatura.
<i>Consolidar la metodologia de les situacions pràctiques simulades associades a la professió del pedagog, a partir de l'experiència en el pilotatge de l'any anterior</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Resultats de l'avaluació formativa que acompanya la implementació del PIP en el proper curs acadèmic. - Valoracions dels estudiants sobre els aspectes metodològics a l'assignatura de PIP. - Valoracions dels materials utilitzats, per part de l'equip docent i l'alumnat.

(PIP).	<ul style="list-style-type: none"> - Grau de satisfacció dels estudiants - Avaluació dels estudiants segons la consecució de les competències de l'assignatura.
<i>Consolidar el taller d'emprenedoria (PIP).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Resultats de l'avaluació formativa que acompanya la implementació del PIP en el proper curs acadèmic. - Valoracions dels estudiants sobre el taller d'emprenedoria.
<i>Sistematitzar els recursos materials que l'equip docent ha treballat aquest darrer curs, amb les millores pertinents després de la primera experiència que s'ha valorat aquest curs acadèmic passat (PIP).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Valoracions dels materials utilitzats, per part de l'equip docent i l'alumnat. - Anàlisi dels productes d'avaluació dels alumnes amb el suport del material.
<i>Iniciar una nova aproximació metodològica mitjançant la immersió a l'organització i sessions de pràctica reflexiva entre l'alumnat i el tutor de la universitat (PEX).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Resultats de l'avaluació formativa que acompanya la implementació del PEX en el proper curs acadèmic. - Valoracions dels estudiants sobre l'assignatura de PEX. - Valoracions dels materials utilitzats, per part de l'equip docent i l'alumnat. - Grau de satisfacció dels estudiants amb les seves pràctiques - Avaluació dels estudiants segons la consecució de les competències de l'assignatura, per part del tutor de la Universitat, de l'alumnat, i de la institució de pràctiques.
<i>Aplicar en alguns grups, a mode de prova pilot, el sistema d'avaluació innovador basat en el portafolis digital (PEX).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Valoració sobre la utilitat de l'eina, satisfacció de l'alumnat. - Satisfacció i opinió del professorat implicat en relació a l'impacte del projecte en la seva docència i en relació a la viabilitat de la metodologia proposada dins del context i realitat docent i institucional de la universitat. - Valoració dels portafolis digitals dels estudiants com a evidències de les competències assolides. Reflexió del procés d'aprenentatge, amb indicacions donades que incloguin processos utilitzats autònoms en la realització de les activitats, grau en el que es consideren assolits els objectius i evidències que els demostrin.
<i>Avaluar les accions innovadores en el marc del desenvolupament de competències en l'alumnat.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Resultats de l'avaluació formativa que acompanya les implementacions de les innovacions en les tres assignatures obligatòries implicades. - Avaluació dels estudiants segons la consecució de les competències de les diferents assignatures. - Valoracions de les accions innovadores des de les reunions del grup d'innovació docent amb els diversos equips docents i la coordinació del pràcticum.
<i>Difondre les accions innovadores a la Universitat de Barcelona, mitjançant la sistematització dels materials i recursos docents, per la transferència.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Publicacions dels materials i distribució entre l'alumnat, el professorat i les institucions. - Valoracions dels materials per part dels diferents col·lectius. - Nombre de publicacions, actes de congressos i altres actes on es difonen les accions innovadores.

La coordinació entre tres equips docents, fonamental per la qualitat del Pràcticum.

La constitució dels tres equips docents a PSL, PIP i PEX ha suposat que cada equip docent s'ha estat reunint en diverses ocasions i s'han organitzat les modificacions pertinents després de l'experiència de l'any passat.

Figura 1. Seqüència de les assignatures del Pràcticum al Grau de Pedagogia

La coordinació entre els tres equips docents és indispensable per oferir un ensenyament de qualitat, i per tant, millorar els aprenentatges de l'alumnat. És el motor indispensable per poder donar resposta als 4 objectius generals. Estem especialment satisfets amb la coordinació dels tres equips docents i la coordinació del pràcticum, constituint-nos com a grup d'innovació docent per valorar les innovacions i la coordinació entre les accions en cada assignatura pel desenvolupament de les competències transversals. Concretament, s'han organitzat, desenvolupat i avaluat les *II Jornades de construir el Pràcticum*, el 26 de novembre de 2012 i les *III Jornades de construir el Pràcticum*, realitzades el 19 de juny de 2013. Des de les Jornades del Pràcticum es van recollir les diferents inquietuds dels equips docents implicats; des de la coordinació i els mateixos equips docents s'han sistematitzat i organitzat les accions concretes que es recullen a la taula 3.

Aquestes jornades responen a objectius diversos, però especialment són un element fonamental pel quart objectiu general referent a seguir dotant de coherència les tres assignatures dintre del projecte innovador del pràcticum del grau de pedagogia i afavorir la transferència de resultats.

Les pràctiques Externes, una experiència d'aprenentatge professionalitzadora.

En el primer any d'implementació de les PEX s'ha pogut implementar diverses accions en resposta a l'objectiu tercer. Pel que fa a l'objectiu 3.1, s'ha desenvolupat una nova aproximació metodològica mitjançant la immersió a l'organització i sessions de pràctica reflexiva entre l'alumnat i el tutor de la universitat. Això ha permès la transdisciplinarietat i la transferència de coneixement, la reflexió al voltant de la relació existent entre el saber teòric i el saber experiencial en la vida professional. Per assolir aquest objectiu es va dur a terme una acció formativa específica pels tutors sobre la metodologia de pràctica reflexiva¹ el 4 de desembre de 2012 a la sala de juntes de Pedagogia.

Aquesta formació va estar molt ben valorada per part dels tutors. El 83% manifesten que "el programa de la sessió formativa ha incrementat els seus coneixements sobre la pràctica reflexiva". El 100% van assenyalar que "va ser una situació formativa agradable i còmoda". El 83% creu que "la sessió permetrà millorar la qualitat de la seva participació com a tutor/a de les Pràctiques Externes del grau de Pedagogia". Tots van estar en general satisfets amb la sessió formativa.

¹ Acció formativa coordinada per Dolors Millán. Per veure la ressenya a la web consulteu: <http://www.practicareflexiva.pro/cat/2013/01/practicum-reflexiu-i-formacio-de-tutors-2/>

Per altra banda, també s'ha avançat en la creació dels materials per l'alumnat en les sessions de pràctica reflexiva segons la proposta temàtica relacionada amb els blocs de contingut i articulades al voltant de les diverses competències, per part de l'equip docent de PEX. Tot i que es valora la necessitat de la seva millora i actualització per proper curs 2013-2014.

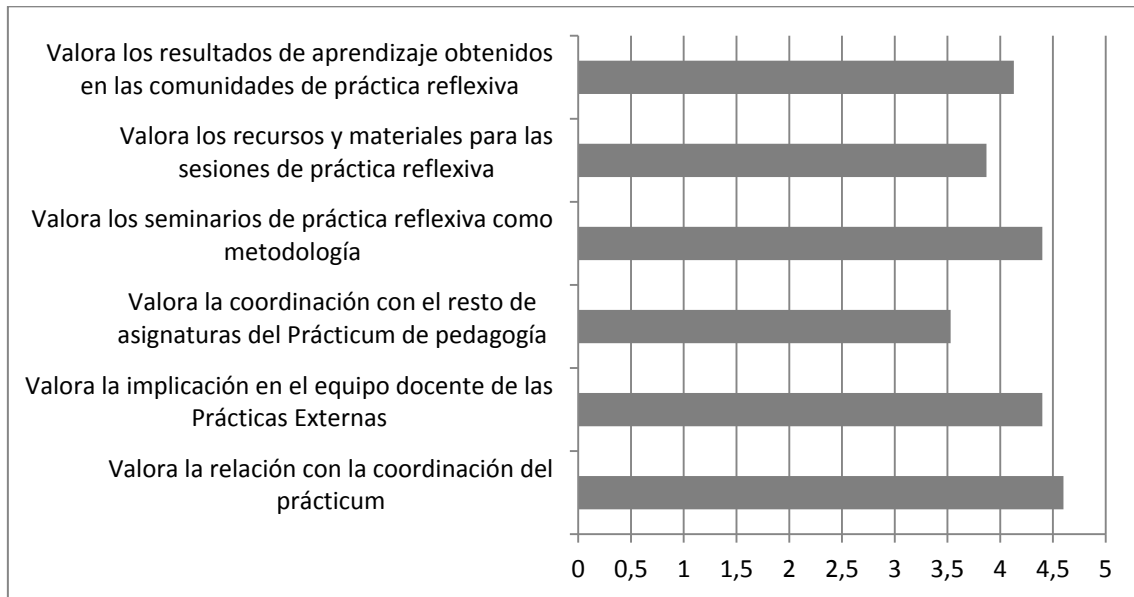
Des de l'avaluació de la innovació, hem pogut constatar que l'alumnat valora molt positivament la totalitat d'indicadors que es qüestionen. El que més valora l'alumnat és la relació i acompanyament que fa el tutor de la UB i la qualitat del professional de l'organització de pràctiques. L'alumnat valora en menor grau, encara que amb puntuacions elevades, l'apartat del projecte d'inserció en el portafolis i els materials i recursos utilitzats en els seminaris de pràctica reflexiva, tal com s'evidencia en la taula 2. Però cal destacar que totes les puntuacions estarien per sobre del decil 7, i per tat sobre un notable.

Taula 2. Mitjanes de les valoracions de l'alumnat (escala d'1-5)

	Mitja
Relación y acompañamiento del tutor/a de la organización	4,27
Calidad profesional del tutor de la organización	4,46
Acogida e integración en la organización	4,32
Calidad del centro	4,30
Relación y acompañamiento del tutor/a de la UB	4,51
Seminarios de práctica reflexiva como metodología	3,83
Recursos y materiales para las sesiones de práctica reflexiva	3,56
Resultados de aprendizaje obtenidos en las comunidades de práctica reflexiva	3,88
Información recibida	3,88
Si la asignación del centro responde a tu solicitud	4,00
Sentido del portafolios en la evaluación	3,70
Apartado de la memoria de aprendizajes en el portafolios	3,96
Apartado del proyecto de implicación en el portafolios	4,12
Apartado del proyecto de inserción en el portafolios	3,40

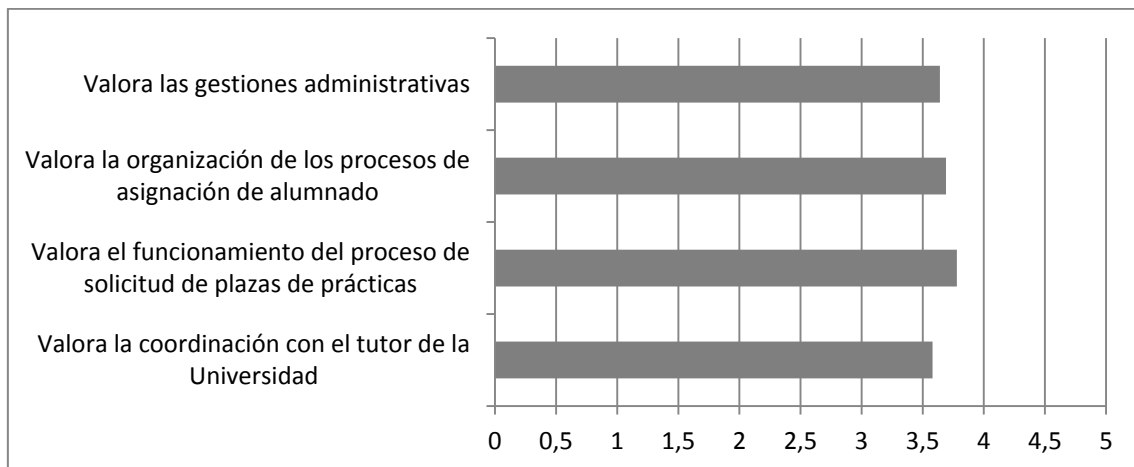
Per altra banda, el professorat de la Universitat valora en major mesura la relació amb la coordinació, l'equip docent i els seminaris de pràctica reflexiva, tal com es representa a la figura 2. Potser cal repensar la coordinació amb la resta d'assignatures del Pràcticum i els recursos dels seminaris de pràctica reflexiva. En aquest últim element, el tutor de la Universitat coincideix amb l'opinió de l'alumnat. Les respostes d'alumnat i tutor de la universitat correlacionen de forma moderada i positiva pel que fa als resultats obtinguts mitjançant els seminaris de pràctica reflexiva.

Figura 2. Mitjanes de les valoracions del tutor UB (escala de 1-5)

Finalment , les valoracions dels tutors dels centres de pràctiques són més baixes en general. No destaca cap element especialment. El menys valorat , sense massa diferència és la relació amb el tutor de la UB, tal com es presenta a la figura 3.

Figura 3. Mitjanes sobre valoracions del tutor de l'organització de pràctiques (escala de 1-5)

L'avaluació de competències de l'alumnat a les PEX des de la perspectiva de tots els agents implicats.

Alumnat, tutor universitat i tutor del centre de pràctiques coincideixen en valoracions força positives del rendiment acadèmic de l'alumnat en l'assignatura de Pràctiques Externes. Concretament , la mitjana general de la nota de l'autoavaluació del propi alumnat és de 8.64 , molt similar al que professorat Universitat i tutor del centre de pràctiques proposen de notes mitjanes , 8,69 i 8,49 respectivament .

A PEX, les competències són nombroses, en destaquem la selecció següent per la seva major vinculació amb les innovacions proposades en aquest projecte²:

Competencias transversales	Competencias específicas
<ul style="list-style-type: none"> - Compromiso ético - Aprender y ser responsable - Trabajar en equipo - Creatividad e iniciativa - Sostenibilidad - Comunicar - Aplicar el conocimiento pedagógico - Auto conocimiento para el desarrollo personal y profesional - Conciencia compleja - Resolución de problemas educativos desde una perspectiva multicultural y compleja	<ul style="list-style-type: none"> - Operar con datos e información educativa - Dinamizar grupos y relaciones educativas - Análisis educativa - Atender a la diversidad

Per desenvolupar aquest tipus de competències més experiencials proposem la immersió en una institució de pràctiques on viure aquesta experiència, tal com es relata a la segona fase del projecte i donant resposta al tercer objectiu i els seus específics. Acompanyant aquesta immersió, el tutor de la universitat dinamitza sessions de pràctica reflexiva on es promou el desenvolupament d'aquelles competències més lligades a l'autoanàlisi i l'anàlisi en profunditat de la institució de pràctiques.

Anteriorment s'ha esmentat que l'activitat reflexiva i dialògica desenvolupada en els SPR es consideraven les idònies per a l'aplicació de gran part de les competències transversals del pla docent així com d'algunes de les específiques. A continuació es presenten els resultats obtinguts de l'anàlisi de la visió de l'alumnat, del tutor de la universitat i del tutor de l'organització de pràctiques sobre el grau d'aplicació i compliment en l'alumne d'aquelles competències transversals i específiques que s'han treballat des dels SPR.

També s'analitza la visió del tutor de la universitat sobre la forma en què s'han treballat aquestes competències (explícitament i formalment o bé, implícitament i informalment) i l'espai en el qual s'han pogut evidenciar, distingint entre el seminari de pràctica reflexiva, el portafolis, la tutorització individual amb l'alumne o en la supervisió del centre de pràctiques.

Les valoracions que fan els diferents agents de les competències transversals que l'alumnat ha adquirit al finalitzar el procés són força coincidents. Segons el professorat universitari, la competència del compromís ètic té una mitjana d'acompliment en l'alumnat en general bastant alta cap a l'autonomia, encara que l'opinió del tutor de centre és una mica més baixa. Segons el 60 % del professorat universitari aquesta competència s'ha treballat de forma explícita, i l'ha pogut constatar majoritàriament a través del seminari de pràctica reflexiva (39%), el portafolis (31%) i la tutorització individual de l'alumne (22%). La competència aprendre i ser responsable s'ha treballat de forma explícita (63%), i s'ha pogut constatar en tots els nivells plantejats, amb un nivell d'aplicació alt, coincidint amb l'alumnat i els tutors de centre. Treballar en equip també és una competència que el 78 % del professorat treballa de forma explícita, i que el 42% s'ha constatat en les sessions de pràctica reflexiva, el 30 % en el portafolis i el 21%, en la supervisió del centre de pràctiques. Des les tres perspectives aquesta competència ha tingut alts nivells

² No obstant, s'han mesurat la totalitat de competències incloses en el Pla docent de l'assignatura de PEX, en el marc d'una recerca més àmplia coordinada per Assumpta Aneas (Redice-12).

d'aplicabilitat. Cal destacar que en la creativitat i iniciativa el tutor del centre de pràctiques destaca en major mesura l'autonomia de l'alumnat en aquesta competència. De manera semblant a les anteriors, s'ha treballat de forma explícita (64%), constatant-la al portafolis (40%), els seminaris de pràctica reflexiva (30%) i en la tutorització de l'alumne (20%). La competència amb menors nivells d'aplicabilitat percebuda és la sostenibilitat. Segons el 81% del professorat universitari s'ha treballat de forma explícita, representa una de les temàtiques de la pràctica reflexiva. El 45% manifesta haver identificat entre les evidències del portafolis. Alumnat i tutors coincideixen a assenyalar la poca autonomia de l'alumnat en aquesta competència. La competència de saber comunicar s'ha treballat de forma explícita (68%) i s'ha constatat bàsicament a través del portafolis (45%) i les sessions de pràctica reflexiva (40%). De nou, els tres agents coincideixen. Aplicar el coneixement pedagògic també de forma explícita (70%), des del portafolis (61%). Els nivells d'autonomia de l'alumnat en aquesta competència són alts, especialment des de la perspectiva del tutor del centre de pràctiques. L'autoconeixement per al desenvolupament personal i professional també s'ha treballat formalment (82%), constatant majoritàriament al portafolis (56%), amb alts nivells d'autonomia, especialment des de la perspectiva de l'alumnat. La consciència complexa es treballa de forma explícita (67%), i s'evidencia en el portafolis (46%) i en els seminaris de pràctica reflexiva (37%). Segons els tres col·lectius el nivell d'autonomia de l'alumnat en aquesta competència és moderat, especialment segons el professorat universitari. Finalment, la resolució de problemes educatius des d'una perspectiva multicultural i complexa es desenvolupa formalment per part del 81% dels docents i s'ha pogut constatar en el portafolis (47%) i en els seminaris de pràctica reflexiva (35%). El nivell d'autonomia percebut és moderat / baix, especialment segons l'opinió dels tutors de centre.

Quant a les competències específiques, com les transversals, es treballen explícitament i s'evidencien majoritàriament a través del portafolis i les sessions de pràctica reflexiva. A diferència de les transversals, aquestes competències són percebudes amb un menor grau d'autonomia per part dels tutors dels centres de pràctiques i de la universitat. Concretament, la competència operar amb dades i informació educativa es treballa de forma explícita (62%), i es constata bàsicament a través del portafolis (67%). L'alumnat percep un major grau d'autonomia de què perceben els seus tutors tant a la universitat com al centre de pràctiques. El 75% dels tutors treballen de forma explícita la competència dinamitzar grups i relacions educatives, constatant-la bàsicament en el portafolis (59%). L'alumnat té una percepció de major autonomia en relació a l'opinió dels seus tutors. Fer anàlisi educatiu es desenvolupa formalment (82%), i es constata per part d'aquests, mitjançant el portafolis (61%) i les sessions de pràctica reflexiva (27%). Es reflecteix una percepció de major autonomia per part de l'alumnat comparat amb els tutors. Finalment, atendre la diversitat és desenvolupada explícitament (86%): el 53% dels tutors universitaris ho constaten des del portafolis i el 27% des de les sessions de pràctica reflexiva. De nou, l'alumnat despenja.

L'alumnat té un perfil diferencial amb una percepció d'acompliment competencial més elevat, respecte a la visió dels seus tutors en les competències específiques analitzades.

Les experiències pilot proposades per a la seva generalització en el proper curs.

En l'assignatura de PEX s'ha pilotat el portafolis digital en l'avaluació i algunes experiències d'Aprenentatge-Servei (Luna, 2013). Pel que fa a l'objectiu 3.2, s'ha aplicat en dos grups (21 alumnes), a mode de prova pilot, el sistema d'avaluació innovador basat en el portafolis digital. Específicament per les dues tutores de PEX que han protagonitzat l'aplicació pilot del Portafolis digital, es va fer la formació inicial del seu alumnat el dimarts 2 d'octubre d'11h a 14h a l'aula

d'informàtica 3-4 de l'edifici Migdia. A l'alumnat se li va fer lliurament del certificat per aquesta formació complementària.

Entre els alumnes participants, la gran majoria coneixia l'avaluació per portafolis, tot i que només el 30% havia utilitzat abans la plataforma de portafolis digital de la UB. Tot i que des de l'avaluació inicial el 55% pensaven que no era bona idea utilitzar aquesta eina a les PEX, les seves opinions van millorar al final del procés. De fet, gran part de les barreres que assenyalava l'alumnat tenien a veure amb la feina que suposa el coneixement d'un nou sistema.

L'alumnat a l'inici de curs, va estar satisfet amb la formació sobre portafolis digital, per la qual cosa apostem per seguir formant en aquesta modalitat presencial, tot i que el 80% opinen que és necessària una segona acció formativa a mig curs. Pensem que una formació presencial inicial és bàsica (la majoria de l'alumnat manifesten que és útil) i es pot combinar amb els materials de suport digital que es promouen des de la Universitat, de cara al futur. De fet, el 100% dels alumnes enquestats manifesten la necessitat d'un manual d'ús del portafolis digital (durant en curs passat no en teníem i en l'actualitat ja s'han editat).

En finalitzar el curs, l'alumnat li ha sabut trobar més utilitat al portafolis, argumentant aspectes com que "... a diferència del tradicional, no s'ha d' encuadernar ni imprimir", "és més econòmic", "més novedós", "no ocupa lloc", "estalvies amb tinta i paper", "és més fàcil de guardar", "pots linkar algunes coses que llavors pots ensenyar a la presentació", "tot guardat en una mateixa pàgina sense necessitat de tenir-ho al disc dur de l'ordinador", "possibilitat d'adjuntar arxius multimedia com vídeos, fotografies, gràfics, etc."...

El 70% ha manifestat haver tingut dificultats durant el procés, i en detallen bàsicament dificultats tècniques per manca de tenir un manual i de que s'oblidin coses de la formació inicial. Altres valoracions d'algun alumne suggereixen que s'apliqui a tots els grups.

Per altra banda, en una altra comunitat de pràctica reflexiva, una tutora ha sensibilitzat l'alumnat en la metodologia de l'APS, en les sessions inicials de presentació de les PEX. Fruit d'aquesta sensibilització, tres alumnes s'han engrescat a utilitzar aquesta metodologia en les seves pràctiques externes i la seva experiència ha estat valorada positivament.

Tant des de la perspectiva de les tutores implicades, com per part de l'alumnat les valoracions han estat positives i ens anima a generalitzar la iniciativa del portafolis digital a la totalitat de l'estudiantat pel proper curs 2013-2014. De moment, en les PEX i en un futur immediat a la resta d'assignatures del Pràcticum, tal com es recull en les conclusions de les III Jornades del Pràcticum del mes de juny (Coordinació del Pràcticum, 2013a). En aquestes jornades, es van desenvolupar accions de formació inicial i sensibilització sobre el portafolis digital i l'Aprenentatge i Servei (APS) a tot l'equip d'innovació docent dels tres equips docents i la coordinació, tot presentant els resultats de l'avaluació de les aplicacions pilot.

La consolidació d'iniciatives innovadores per l'aprenentatge de l'alumnat

Els resultats previstos bàsicament recauen en la millora dels processos d'ensenyament –aprenentatge, i concretament en el desenvolupament de les competències bàsiques en l'alumnat. A PSL i PIP, a l'inici de curs, es van organitzar sessions informatives per l'alumnat sobre la globalitat del Pràcticum (12 i 14 de febrer, respectivament); aquesta iniciativa va ser molt ben acollida per l'alumnat i pel professorat dels equips docents (Coordinació del Pràcticum, 2013a).

Concretament, les competències a PSL són:

- Treball en equip (capacitat de col·laborar amb els altres i de contribuir a un projecte comú / capacitat de col·laborar en equips interdisciplinaris i en equips multiculturals).

- Compromís ètic (capacitat crítica i autocrítica / capacitat de mostrar actituds coherents amb les concepcions ètiques i deontològiques).
- Capacitat d'autoconeixement per al desenvolupament personal i professional.

S'opta per una metodologia descriptiva/exploratòria dels diferents perfils professionals de la professió de pedagog i la seva aplicació en els diferents àmbits d'actuació, tal com es resumeixen en la taula 3. Aquests àmbits es van recuperant al llarg de les diferents assignatures del Pràcticum fins a l'assignació de les organitzacions de pràctiques a pràctiques externes. Es relaciona cada perfil amb a les competències a desenvolupar i amb la preparació acadèmica del pla d'estudis del Grau de Pedagogia. Aquesta continuïtat ha estat molt valorada per part dels tres equips docents implicats.

Taula 3. Àmbits generals d'actuació del pedagog/a

ÀMBITS D'ACTUACIÓ

SISTEMA	ACTUACIONS	ESPAI DE REFERÈNCIA (organitzacions públiques, privades, fundacions, associacions...)
EDUCACIÓ FORMAL	Imparteix programes reglats	Escoles Bressol, CEIP, IES, CFP, EFPA, Universitat...
	Dóna suport a l'educació formal	EAP, Gabinetes Psicopedagògics, Camps d'Aprenentatge, CRP, ICE ...
	Imparteix programes reglats específics	Centre d'Educació Especial, Centre de Música, Escola d'Arts ...
SOCIAL	Promou la integració sociolaboral	Àrea Promoció Econòmica, Servei d'Orientació i Inserció Laboral, SOC, Taller Ocupacional, Centres Específics de Treball...
	Potencia la cohesió social	EAIA, CREI, Centres Oberts...
	Promou el benestar de la persona	Esplai, Ludoteca, Centre Cívic, Casal de la Gent Gran, CDIAP, Centre de Dia, Centre Residencial...
EMPRESA	Gestió de persones	Centres de Formació, Departaments de RRHH, Consultoria i assessorament personal...
	Gestió cultural	Museu, Biblioteca, Centre d'Educació Ambiental...
	Elaboració de recursos educatius/formatius	Software educatiu/ formatiu, Editorial, Mitjans de comunicació...

Font: Aneas et al. (2012)

Per aquest motiu, es combinen diferents activitats:

- Exposició dialogada sobre la temàtica del programa.
- Discussions de lectures o comentaris de textos monogràfics.
- Recerca d'articles de revistes, diaris i pàgines web, consulta de projectes, beques i altres recursos d'interès sobre diverses temàtiques.
- Activitats d'exploració professional: dissenyar i fer entrevistes a professionals o alumnes de pràctiques externes, visites a centres o institucions, elaboració escrita i exposició oral posterior de treballs personals i en equip, assistència i participació en conferències i taules rodones sobre les sortides professionals.
- Reflexió sobre el disseny de l'itinerari curricular de l'alumnat a partir dels diversos perfils professionals presentats.
- Altres activitats: directoris i mapes d'institucions i organismes d'una zona objecte de treball del pedagog, sistematització de recursos, i l'elaboració d'un diari de pràctiques mitjançant un blog.

Una de les innovacions que més s'han valorat ens els darrers cursos acadèmics d'implementació d'aquesta assignatura ha estat l'activitat de la Fira Pedagògica on l'alumnat exposa el mapa de la

professió configurat a partir de l'exploració de la realitat observada. Des de l'equip docent de PSL i des de la coordinació del Pràcticum ens proposem donar continuïtat a aquesta iniciativa.

Altres innovacions són la realització d'una taula rodona d'alumnat de pràctiques externes i una de professionals en actiu, tot apropant alguns perfils professionals de la professió de pedagog. Especialment, la taula amb alumnes és una de les que l'alumnat de PSL valora amb més entusiasme donada la proximitat amb l'alumnat que ho protagonitza.

Per altra banda, a PIP, les competències que es desenvolupen són:

- Capacitat d'autoconeixement per al desenvolupament personal i professional.
- Treball en equip. Capacitat de col·laborar amb els altres i de contribuir a un projecte comú. Capacitat de col·laborar en equips interdisciplinaris i en equips multiculturals.
- Capacitat d'aprenentatge i responsabilitat.
- Capacitat d'anàlisi, de síntesi, de visions globals i d'aplicació dels coneixements a la pràctica.
- Capacitat de prendre decisions autònomes i d'adaptació a noves situacions.
- Capacitat d'adaptació i aplicació del coneixement pedagògic en diferents contextos educatius i formatius.
- Capacitat de resolució de problemes educatius/formatius des d'una perspectiva complexa i interdisciplinària.
- Capacitat creativa i emprenedora (capacitat de formular i gestionar projectes. Capacitat de buscar i integrar nous coneixements i actituds).

L'assignatura opta prioritàriament per una metodologia de simulació de la realitat, situacions pràctiques simulades associades a la professió. Concretament la metodologia de l'aprenentatge basat en problemes. La simulació actua, cobreix el buit entre l'escenari acadèmic, artificial, i la realitat. A més de l'estudi de casos, s'inclouen seminaris organitzats pels docents de l'assignatura, pràctiques en documents, sortides de camp, visites, contactes i relacions amb organitzacions. També s'organitzen taules rodones amb diferents professionals que aportin l'especificitat de l'actuació professional.

Alguns exemples de Situacions Pràctiques Simulades són els següents:

- Em presento a oposicions de secundària. Sistema Educació Formal
- Presentem un projecte a l'Obra Social de La Caixa. Sistema Social
- Taller d'emprenedoria. Sistema Empresa

Concretament, a la figura 4 es presenten els criteris per a la selecció de les situacions pràctiques.

Figura 4. Criteris per a la selecció de les situacions pràctiques

Taula 1. Relevància de les situacions per aconseguir els objectius d'aprenentatge					
	Cas 1	Cas 2	Cas 3	Cas 4	
Objectiu d'aprenentatge 1					
Objectiu d'aprenentatge 2					
Objectiu d'aprenentatge 3					
Objectiu d'aprenentatge 4					
Objectiu d'aprenentatge 5					
Objectiu d'aprenentatge 6					

Taula 2. Freqüència de les situacions com a factor per determinar la selecció					
	Cas 1	Cas 2	Cas 3	Cas 4	
	Molta	Poca	Molta		

Taula 3. Impacte de les situacions com a factor per determinar la selecció					
	Cas 1	Cas 2	Cas 3	Cas 4	
	Molta	Poc	Cap	Molt	

Les situacions pràctiques simulades i el taller d'emprenedoria són dues innovacions metodològiques que fomenten el desenvolupament de competències relacionades amb l'autoconeixement, el treball en equip, la responsabilitat, l'aplicació pràctica, l'autonomia, i la interdisciplinarietat, molt presents entre les competències marc de l'assignatura. Fruit de la tercera fase ens ha permès obtenir uns materials més sistematitzats, que també afavoreixin el desenvolupament d'aquestes competències d'una forma pautaada i organitzada per l'alumnat.

Difusió de les innovacions

Quant a publicacions i difusió, proposades en l'objectiu 4.2, s'ha publicat part del material del Pràcticum de Pedagogia a la web institucional del dipòsit digital de la UB.

S'ha publicat un article a Bordón (Vilà i Aneas, 2013), i un altre a la Revista d'Innovació en Docència Universitària (Millan et al, 2014). També està pendent d'acceptació un article a la Revista d'Innovació i Recerca en Educació (REIRE).

Quant a congressos, hem participat en una symposia coordinada per Núria Rajadell al XII Symposium Internacional sobre el Pràcticum y las Prácticas en empresas en la Formación Universitaria. Un pràcticum *para la formación integral de los estudiantes*³, celebrat a Poio (Pontevedra) del 26-28 de juny del 2013. Hem presentat una comunicació al I Congreso Internacional de Ciencias de la Educación y del Desarrollo⁴, celebrat a Santander 8-11 d'octubre de 2013. S'ha presentat un poster al 6th International Conference on Higher Education (HE)⁵, *Let's build transformative knowledge to drive social change*, celebrat a Barcelona del 13 al 15 de maig de 2013 (Luna, 2013). Tenim acceptada una comunicació per al proper Congreso Internacional de Investigación⁶ que es celebrarà a Celaya (Mèxic) el proper 6-8 de novembre de 2013. I finalment, està en procés d'acceptació una comunicació per al VI Congreso Internacional de Formación para el Trabajo⁷, que es celebrarà a Tarragona 17-18 de desembre de 2013.

³ Web del congrés: <http://redaberta.usc.es/poio/>

⁴ Web del congrés: <http://www.ugr.es/~aepc/WEBEDUCACION/>

⁵ Web del congrés: <http://www.guni-rmies.net/#sthash.uglqhbno.dpuf>

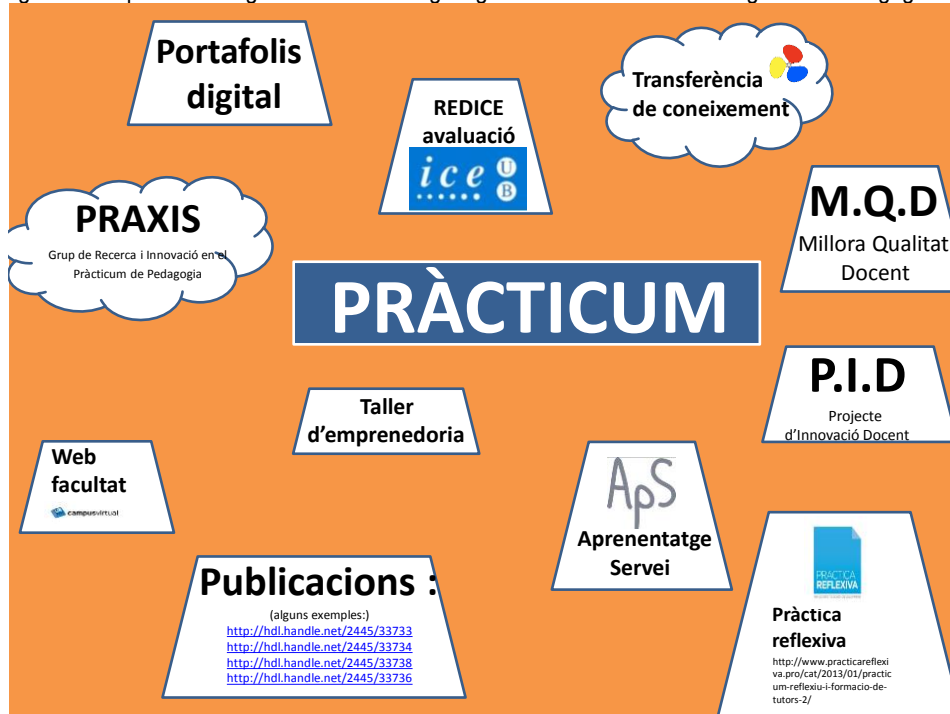
⁶ Web del congrés: <http://celaya.academiajournals.com/index.html>

⁷ Web del congrés: <http://grupocifo.uab.es/congreso/>

CONCLUSIONS

El procés de definició i implantació dels plans docents del Pràcticum del Grau de Pedagogia ha generat les sinèrgies que gràficament exposem a la figura 5.

Figura 5. Representació gràfica de les sinèrgies generades al Pràcticum del grau de Pedagogia

Durant el curs acadèmic 2012-2013, l'equip de coordinació i equips docents de les assignatures del Pràcticum hem tingut la finalitat d'implementació i anàlisi de la proposta d'innovació fonamentalment metodològica en cadascuna de les tres assignatures amb una especificitat i alhora, una coherència global. En la taula 4 resumim les principals propostes que sorgeixen des de la coordinació entre els diferents equips docents (responent a l'objectiu general 4) del Pràcticum, ordenades segons la responsabilitat de les accions en un equip docent concret i/o en la coordinació del Pràcticum. També s'hi afegixen les accions que s'estan portant a terme en resposta a les propostes, i en relació a la resta d'objectius del projecte.

Taula 4. Propostes i accions del curs 2012-13 (coordinació del pràcticum, 2013d)

EQUIP RESPONSABLE	PROPOSTA	ACCIONS
Equips docents i la coordinació	Vincular el pràcticum amb APS	Durant el curs 2012-2013 s'ha portat a terme l'aplicació pilot d'APS en una comunitat de pràctica reflexiva (a l'assignatura de PEX). Els resultats d'aquest pilotatge es presentaran a la resta d'equips docents al finalitzar el curs.
	Tutoria entre iguals en la iniciació professional. Alumnes de PEX que estan finalitzant les seves practiques, apadrinin a un alumne de PIP.	Proposta de continuïtat per el PID.
	A primer que els alumnes tinguin una visió global sobre el que faran a 3 i 4.	S'han organitzat sessions informatives per l'alumnat en les assignatures de PSL i PIP. A PSL l'objectiu ha estat informar sobre la globalitat del pràcticum. A PIP l'objectiu ha estat informar dels procediments de les PEX
Equip docent de PSL	Fira pedagògica. Articular trobades amb els equips docents de les altres assignatures.	Coordinació entre PSL i PIP durant el curs 2012-2013 i proposta de continuïtat per al PID, incloent a PEX.
	Potenciar la identitat des de la seva experiència prèvia (activitat longitudinal	Proposta de continuïtat per el PID, amb el portafolis digital.

	a desenvolupar a PEX, PIP i PSL).	
	El professorat de PSL ha d'unificar els criteris d'avaluació i millorar la coordinació.	Reunions de coordinació de l'equip docent de PSL.
Equip docent PIP	Reduir a dos projectes. Iniciar les activitats amb el seminari d'emprenedoria. Ampliar-ho a dos sessions.	S'ha estat treballant de forma col·laborativa entre l'equip docent i l'alumnat d'aquest curs en el disseny final del programa docent, en coherència amb el Pla docent de l'assignatura.
	A PIP s'introduiria la fitxa de selecció d'àmbit per les PEX.	S'han organitzat sessions informatives per l'alumnat i ha estat informat sobre la fitxa d'àmbits per la selecció del centre de practiques.
Equip docent de PEX	<i>Flexiresponsabilitat</i> en l'abordatge dels temes dels Seminaris de Pràctica Reflexiva. Organització de contingut i millora de fitxes.	Proposta de continuïtat per el PID i reunions de coordinació de l'equip docent de PEX.
	Sessió final de presentació de les pràctiques.	S'està organitzant un <i>Fòrum d'ocupació</i> al final de curs com a espai de transferència on convidar les institucions de pràctiques. Proposta de continuïtat per el PID.
	Avaluació (rubriques).	S'està treballant el model d'avaluació del pràcticum en col·laboració amb un projecte de recerca en docència universitària (REDICE 2013) ⁸
Equip de coordinació	L'avaluació sobre les que passés a tutor de PIP i de PEX. L'avaluació podria ser amb un portafolis únic on puguin veure la seva evolució	Durant el curs 2012-2013 s'ha portat a terme l'aplicació pilot d'avaluació de competències amb portafolis digital en dues comunitats de pràctica reflexiva (a l'assignatura de PEX). Els resultats d'aquest pilotatge es presentaran a la resta d'equips docents al finalitzar el curs.
	Repetir aquesta trobada (tutors de PSL, PIP i PEX) al menys un cop cada semestre. Organitzar sessions formatives.	S'han organitzat les II Jornades Construint el Pràcticum, la sessió formativa sobre <i>la pràctica reflexiva</i> . I està prevista la organització de les III Jornades al final del curs.
	Consolidar l'equip de pràcticum.	S'ha sistematitzat un document de suggeriments pels departaments a l'hora d'organitzar els POAs.
	Comptar amb un petit pressupost econòmic per a comptar amb experts de fora.	S'ha fet una proposta de pressupost.
	Relació/continuïtat PEX amb el de Treball Fi de Grau.	S'ha proposat una línia de pràcticum al TFG
	Obsequi al tutor de la organització.	S'ha fet una proposta de pressupost.

Concretament a PEX, destaquem l'excel·lent valoració de l'organització del Pràcticum de Pedagogia de la UB, realitzada per tots els agents implicats en les PEX. Així com la valoració positiva que es fa de les organitzacions de pràctiques.

La valoració del SPR com a estratègia en el marc del Pràcticum ha estat unànimement positiva també. A més de la seva potencialitat per desenvolupar competències transversals i específiques (quant a les dinàmiques dialògiques, de gestió del coneixement i com a espai d'anàlisi i resolució de problemes), el SPR també s'ha evidenciat com un entorn on poder apreciar l'exercici d'aquestes mateixes. La major part de les competències prescrites s'han abordat formal i explícitament; element que dona consistència i validesa a la formació de l'assignatura i el grau, tot i l'extensió de competències transversals i específiques presents. Majoritàriament el SPR ha estat també un espai on poder visibilitzar gran part de les competències transversals i específiques. Un aspecte més que reforça la idoneïtat d'aquesta metodologia en les Pràctiques Externes.

⁸ Específicament pel que fa a l'avaluació del Pràcticum, tenim concedit un projecte de recerca en docència universitària en el que entre d'altres finalitats s'aprofundeix en l'avaluació per competències: Projecte de recerca coordinat per Assumpta Aneas "El Pràcticum i la millora de l'empleabilitat dels graduats. Percepcions dels agents." (REDICE-2013).

Algunes competències ha rebut un nivell valoratiu de qualificació més baix. Aquestes competències han de reforçar-se des del pla metodològic i conceptual. Cal destacar que les competències relacionades amb la responsabilitat i la comunicació han estat valorades per part de tots els implicats, en un nivell de qualificació superior, equivalent al màster; fet que es valora molt positivament en tractar de competències clau en relació a l'ocupabilitat del alumnat. En tot cas no s'ha d'oblidar que totes les competències han estat valorades per sobre dels estàndards mínims per part dels tutors de la universitat i, sobretot, dels centres.

PROSPECTIVA

Col·laborant amb el Pla d'Acció Tutorial

En el marc del Pla d'Acció Tutorial (PAT) del Grau de Pedagogia comença una nova línia d'actuació, en la que la col·laboració i ajuda entre els estudiants és la clau per a una major integració i estabilitat en l'etapa universitària. Aconsellar i deixar-se aconsellar per companys/es és una forma ràpida i eficient per avançar i assolir metes. Aquest any comença un nou projecte de tutoria entre iguals per als estudiants de Pedagogia. L'objectiu principal d'aquest projecte (coordinat per Elena Noguera) és crear un programa de tutories entre iguals contextualitzat al grau de Pedagogia. Estem treballant junts diversos serveis per portar a terme aquesta iniciativa. És la millor manera d'establir sinergies i propostes d'innovació dins de les dinàmiques de la Universitat.

La continuïtat per al curs 2013-2014

La Universitat juga un paper troncal en el sistema I+D+I del país. Aquest rol, definit sota el terme de tercera missió de la Universitat, es concreta en la transferència del coneixement que en ella es genera. La Universitat és una font d'innovació, d'emprenedoria i cohesió social del territori. Ja no és suficient, en el nostre temps i en la situació econòmica, política i social actual, veure la docència i la recerca com a úniques missions de la Universitat. Això ha estat molt clar en els centres d'educació superior de ciència i tecnologia. Però també en els centres de ciències socials i humanitats s'ha de potenciar la transferència.

Des de les diverses activitats i capacitats generades a la Universitat es poden identificar tot un conjunt d'accions i indicadors de transferència. Tal i com assenyalen Molas-Gallart et al (2002), les pràctiques són identificades com accions de transferència. Però des de l'equip de coordinació del Pràcticum de Pedagogia anem una mica més enllà. Pensem que el Pràcticum, pot ser un agent de transferència de la Facultat, perquè sense delegar els recursos institucionals de què disposa la Universitat de Barcelona per a la transferència, concretament la Fundació Bosch i Gimpera, creiem que el Pràcticum pot jugar aquest rol mediador entre la Facultat, les organitzacions i la societat. En primer lloc, la llarga relació de confiança que hi ha entre les organitzacions de pràctiques i la Facultat, iniciada i consolidada curs rere curs, permet disposar d'un canal directe entre espais d'actuació social, professionals, institucions i persones. Fins ara aquest canal bàsicament ha servit per articular una necessitat curricular de la Facultat. Però pot servir perquè les institucions rebin de la Facultat els coneixements, informacions, productes i relacions institucionals que es generen en el si dels grups de recerca, equips docents i diverses activitats acadèmiques, socials i culturals. Tot això sobre les bases d'un coneixement mutu, personal, ple de confiança i compromís respecte uns valors compartits que han anat coneixent-se al llarg del Pràcticum.

D'altra banda, els investigadors i docents de la Facultat de Pedagogia tenen al seu abast una diversa i àmplia xarxa d'institucions de qualitat, d'una ampla tipologia, totes elles representatives

plenament de la societat civil i productiva a la que es deuen. Això queda palès perquè tant la recerca com la docència tenen sentit en la mesura que aporten respostes i recursos generats en el seu si.

Finalment, cal recordar que l'equip de coordinació i els diversos equips docents del Pràcticum, acull un equip cohesionat de professorat (acadèmic i professional en actiu) de diversos perfils, àrees d'expertesa i experiència, amb un fort compromís per la relació entre la societat i la Universitat, a més d'estar representats la pràctica totalitat dels equips de recerca i d'innovació docent de la Facultat.

Les relacions de transferència generades i articulades entorn al Pràcticum de la Facultat de Pedagogia implicarien la informació i traspàs de coneixement generat a la Universitat cap a les organitzacions, especialment informació, competències professionals reflectides en els resultats d'aprenentatge de l'alumnat, relacions institucionals i marketing social. En sentit contrari, les organitzacions aportarien al personal docent i investigador i a l'alumnat de la Facultat de Pedagogia, escenaris de formació, desenvolupament i qualificació, praxis i vivències de la societat i el món professional, oportunitats d'ocupació pels estudiants, socis i aliats en projectes, programes i escenaris de recerca.

Aquesta missió de constituir-se com agents de transferència s'està iniciant actualment amb la programació d'una sèrie d'activitats institucionals que representaran l'inici d'una nova visió del Pràcticum de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. És així com adquireix el sentit principal de seguir contribuint al ple desenvolupament com a persones, ciutadans i professionals dels nostres estudiants i a la millora de la competitivitat de les nostres empreses en un nou país més cohesionat, just i sostenible dins d'un món global i orientat al coneixement i la revalorització dels valors humans més fonamentals.

En aquesta línia hem demanat una continuïtat del projecte d'innovació docent per al curs 2013-2014, on ens proposem els següents objectius:

Objectiu general 1. Donar continuïtat a la proposta innovadora en les *pràctiques externes*, amb els següents objectius específics:

- 1.1 Sistematitzar els continguts i recursos de les sessions de pràctica reflexiva, que han de permetre la transdisciplinarietat i la transferència de coneixement, la reflexió al voltant de la relació existent entre el saber teòric i els saber experiencial en la vida professional, en el marc de les PEX. El tutor de la universitat i l'alumnat es reuniran per analitzar la pràctica, i les experiències de l'escenari professional. Les sessions de pràctica reflexiva seguiran una proposta temàtica diferent relacionada amb els blocs de contingut i articulades al voltant de les diverses competències.
- 1.2 Aplicar en tots els grups, el sistema d'avaluació innovador basat en el portafolis digital. El plantejament és l'avaluació de competències del pràcticum. Un cop avaluada l'experiència, podem proposar de normalitzar el seu ús a totes les assignatures del pràcticum, en un futur.

Objectiu general 2. Seguir dotant de coherència les tres assignatures dintre del projecte innovador del pràcticum del grau de pedagogia. Amb els següents objectius específics:

- 2.1 Donar continuïtat a les Jornades de reflexió conjunta dels tres equips docents i la coordinació del Pràcticum: *construint el pràcticum* que tindrien la seva IV edició.

2.2 Avaluar les accions innovadores en el marc del desenvolupament de competències en l'alumnat.

2.3 Difondre les accions innovadores a la Universitat de Barcelona, mitjançant la sistematització dels materials i recursos docents, segons les possibilitats de transferència.

Objectiu general 3. Afavorir la transferència de coneixement de la Universitat en relació als centres de pràctiques que participen del Pràcticum

3.1 Constituir el pràcticum amb el rol mediador entre la Facultat, les organitzacions i la societat.

3.2 Generar agents de transferència mitjançant la informació i traspàs de coneixement generat a la Universitat cap a les organitzacions; i les organitzacions aportarien escenaris de formació, desenvolupament i qualificació, praxis i vivències de la societat i el món professional, oportunitats d'ocupació pels estudiants, socis i aliats en projectes, programes i escenaris de recerca.

Referències bibliogràfiques

AAVV. (2011). *La formación práctica de estudiantes universitarios: Repensando el Practicum*. Revista de Educación nº 354. Enero - Abril. Monogràfic

Aneas, A; Burguet, M; Millán, D; Noguera, E; Rajadell, N. i Vilà, R. (2012) *Guia pràctiques externes del Grau de pedagogia UB per l'alumnat*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/32364>

ANECA (2004). *Libro Blanco del Título del Grado de Pedagogía y Educación Social*:http://www.aneca.es/var/media/150392/libroblanco_pedagogia1_0305.pdf

Besalú, X; i Feu, J. (coordinació i edició). (2009). *Pedagogia - Professionals de l'educació i la cultura*. CCG Edicions. Girona.

Bordas, I.; Cabrera, F.; Fortuny, M.; Rodríguez-Lajo, M. (coord.)(1995). *Les sortides professionals del llicenciat en pedagogia*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.

Bordas, I.; Cabrera, F.; Millán, M.D.; Rajadell, N.; Rodríguez-Lajo, M. (2001). *Guia del pràcticum de la llicenciatura de Pedagogia*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Cabrera, F.; Millan, D. i Romans, M. (coordinació) (2001). *Formació a les Organitzacions: un camp obert als professionals de la pedagogia*. Publicacions Universitat de Barcelona. Barcelona.

Coordinació del Pràcticum (2012a). *Procediment d'Oferta General de places de pràctiques 2012-2013*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/33733>

Coordinació del Pràcticum (2012b). *Procediment de Reconeixement de l'experiència laboral com a Pràctiques 2012-2013*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/33736>

Coordinació del Pràcticum (2012c). *Procediment de Pràctiques autoassignades 2012-2013*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/33734>

Coordinació del Pràcticum (2013a). *Valoració de les II Jornades Construïm el Pràcticum del Grau de Pedagogia*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/33738>

Coordinació del Pràcticum (2013b). *Procediment de Pràctiques Externes Extracurriculars*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/42663>

Coordinació del Pràcticum (2013c). *Procediment Pràctiques de Mobilitat Internacional*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/42662>

COPEC (2006). Codi de deontologia del Col·legi de pedagogs de Catalunya. Normes d'actuació pedagògica. [En línia]. [Consulta: 15 de juny de 2009]

De la Torre, S.; De Borja, M.; Millan, D. Rajadell, N. (1997). *Estrategias de Simulación*. Octaedro Universidad. Barcelona.

García Suárez, José A. (2006). Què és l'Espai Europeu d'Educació Superior? El repte de Bolonya: preguntes i respostes, Barcelona: Publicacions i Edicions UB [En línia]. [Consulta: 15 de juny de 2009]

Luna, E. (2013). From Practicum to Service Learning Project: a pilot experience in University of Barcelona. *Let's build transformative knowledge to drive social change*. Barcelona. Available on line: http://sites.gunetwork.org/posters2013/233_155.pdf

Molas-Gallart, J.; Salter, A.; Patel, P.; Scott, A. I Duran, X. (2002). *Measuring third stream activities*. SPRU, Brighton:UK

Millán, D; Burguet, M; Vilà, R; Aneas, A; Rajadell, N; Noguera, E. (2014) Praxis: El Pràcticum al grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. *Revista d'innovació docent universitària*, 6.

Normativa de pràctiques acadèmiques externes dels estudiants de la Universitat de Barcelona (aprovada per la Comissió acadèmica el 27 d'abril del 2012 i pel Consell de govern el 8 de maig del 2012): http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2011/12/10/pdfs/BOE-A-2011-19362-C.pdf

Rodríguez Illera, J.L. ; Rubio, M.J. ; Galván, C. ; Aguado, G.; Quintana, J. (2010). *El uso de los portafolios electrónicos para mejorar la evaluación y el aprendizaje*. Barcelona. Octaedro.

Schön, D. (1998). *El profesional reflexivo. Cómo piensan los profesionales cuando actúan*. Paidós. Barcelona

Vilà, R. i Aneas, A. (2013) Los seminarios de práctica reflexiva en el Prácticum de Pedagogía de la Universidad de Barcelona. *Bordón*, 65 (3), 165-181.

Vilà, R; Aneas, A; Burguet, M; Millán, D; Noguera, E. y Rajadell, N. (2012) *Guia Pràctiques Externes del Grau de Pedagogia UB per a les organitzacions*. Depósito digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/32365>

Zabala, A; Arnau, L. (2007). *Cómo aprender y enseñar competencias: 11 ideas claves*. Editorial Graó. Barcelona